

نشست ۱۷۱ اوپک، اثبات کارآمدی دیپلماسی نفتی زنگنه

فاطمه رضایی خاچکی؛ در نشست ۱۷۱ وزیران نفت و انرژی اوپک در وین، مقر این سازمان، برای نخستین‌بار پس از سال ۲۰۰۸، بار دیگر به توافقی مهم دست یافتند. براساس این توافق، کشورهای عضو این سازمان، تولید نفت در نیمه نخست سال ۲۰۱۷ را ۱.۲ میلیون بشکه در روز کاهش خواهند داد. اعضای اوپک در حالی برای کاهش تولید روزانه به توافق دست یافتند که به ایران اجازه دادند میانگین تولید روزانه‌اش را تا سه‌میلیون و ۷۴۷ بشکه افزایش دهد. درواقع، ایران می‌تواند تولید خود را در سطح تولید دوران پیش از تحریم ثابت نگه دارد. عربستان سعودی نیز پذیرفت تولید روزانه خود را از ۱۰میلیون و ۵۴۹ هزار بشکه به ۱۰میلیون و ۶۰ هزار بشکه در روز کاهش دهد. تولید نفت کشورهای عضو اوپک درحال‌حاضر، ۳۳میلیون و ۶۰۰ هزار بشکه در روز است و وزیران انرژی و نفت کشورهای عضو توافق کرده‌اند این میزان را به ۳۲میلیون و ۵۰۰ هزار بشکه کاهش دهند.

محمد بن صالح الساده، رئیس دوره‌ای اوپک، پس از این نشست در کنفراس خبری اعلام کرد برخی تولیدکنندگان عمده غیرعضو اوپک نیز برای کاهش تولید اعلام آمادگی کرده‌اند. دوره این توافق شش‌ماهه اعلام شده است. به گفته صالح‌الساده، عربستان سعودی نیز پذیرفته است ۴۸۶ هزار بشکه در روز از سطح تولید نفت خام خود بکاهد. عربستان سعودی پیش از این اعلام کرده بود فقط در صورتی که ایران تولید روزانه را کاهش دهد، این توافق را خواهد پذیرفت. جدال ایران و عربستان در نشست‌های پیشین اوپک مانع از دستیابی این سازمان به یک توافق شده بود. اما نمایندگان تهران و ریاض در نشست الجزایر که سی‌تاہم اسال برگزار شد، به صورت تلویحی موافقت خود را برای یک توافق اعلام کردند.

خالد الفالح، وزیر انرژی عربستان، پیش از مذاکرات گفته بود: «این موضوع برای ما کاهش و ضربه‌ای بزرگ به تولید فعلی نسبت به پیش‌بینی‌مان برای سال ۲۰۱۷ خواهد بود. بنابراین چنین کاری را انجام نمی‌دهیم مگر اینکه مطمئن شویم اجماع و توافق با رعایت همه اصول حاصل می‌شود». وی گفته بود اگر اوپک نتواند به توافق برسد، بازار کم‌کم این موضوع را جبران خواهد کرد چون تغییرات بنیادی در جهت درست آغاز شده است. درگیری میان عربستان سعودی و ایران بر اکثر جلسات قبلی اوپک غلبه داشت. ۲۹ نوامبر ایران به اوپک نام‌ای نوشت و اعلام کرد از عربستان سعودی می‌خواهد تولید نفت را تا یک میلیون بشکه در روز کاهش دهد. این مقدار خیلی بیشتر از مقدار پیشنهادی عربستان بود.

بیزن نامدارزنگنه، وزیر نفت، در بندو ورد به وین از آمادگی ایران برای حفظ تولید نفت خود در سطحی که آخرین اجلاس فوق‌العاده اوپک در اواخر ماه سپتامبر در الجزیره تعیین کرده بود، سخن گفت. زنگنه درباره همکاری ایران برای اجرای برنامه کاهش تولید اوپک، گفت: «ما سطح تولیدی را که در الجزایر درباره آن تصمیم گرفتیم، تغییر نمی‌دهیم». اما لحن گفت‌وگوها در روز نشست اخیر عوض شد. زنگنه گفته بود به این مذاکرات خوش‌بین است و از ایران

برای کاهش تولید تقاضایی نشده است. توافق اولیه در زمینه کاهش تولید نفت در الجزایر انجام شده بود. اوپک در ماه سپتامبر توافق کرد برای تقویت قیمت‌های فروش نفت، که از میانه سال ۲۰۱۴ به این‌سو تقریباً نصف شده است، مجموع تولید خود را از ۳۳میلیون و ۶۴۰ هزار بشکه، به ۳۲ونیم تا ۳۳ میلیون بشکه در روز کاهش دهد.

خالد الفالح، وزیر انرژی عربستان، که از ابتدای ژانویه ۲۰۱۷ ریاست دوره‌ای اوپک را عهده‌دار خواهد بود، توافق اوپک برای کاهش تولید را «روز خوبی برای صنعت» دانست که «به رشد اقتصادی جهان در سال آینده کمک خواهد کرد». الکساندر نواک، وزیر انرژی روسیه، گفت این کشور تولید روزانه خود را به صورت

تدریجی تا ۳۰۰ هزار بشکه در روز کاهش خواهد داد. همچنین کویت و امارات متحده نیز اعلام کرده‌اند تولید روزانه خود را به صورت تدریجی کاهش خواهند داد. به دنبال این توافق، قیمت نفت در بازار جهانی تا ۱۰ درصد افزایش یافت. کارشناسان بازار انرژی پیش‌بینی کردند قیمت نفت به حدود ۵۵ دلار در بشکه برسد. وزیر نفت ونزوئلا پس از پایان این نشست گفت در صورت عملیاتی‌شدن برنامه کاهش سهمیه، قیمت نفت به ۶۰ دلار خواهد رسید. مکزیک نیز از توافق وین استقبال و آن را به نفع اقتصاد این کشور و سایر کشورهای نفتی ارزیابی کرده است.کشورهای عضو اوپک تقریباً یک سوم مصرف نفت جهان را تولید می‌کنند. به جز ایران که قرار شد تولید نفتش را از میزان پیش از تحریم‌ها بیشتر نکند، کشورهای لیبی و نجریه هم از کاهش تولید مستثنا شدند.

رویکرد رسانه‌ها

خبرگزاری رویترز در گزارشی اختصاصی نوشت ولادیمیر پوتین، رئیس جمهوری روسیه، در حل اختلافات ایران و عربستان سعودی برای رسیدن به اولین توافق اوپک با روسیه در ۱۵ سال اخیر نقش تعیین‌کننده‌ای ایفا کرد. رویترز نوشت ایران مجاز شد تولید روزانه خود را به سه‌میلیون و ۷۹۷ هزار بشکه برساند که به اندازه تولیدش قبل از تحریم‌های بین‌المللی است. رویترز نوشت عربستان سعودی با پذیرش «ضربه‌ای بزرگ»، با کاهش تولید نیم میلیون بشکه‌ای خود موافقت کرده و به خواست ایران نیز برای رسیدن به سطح تولید پیش از تحریم‌ها نیز تن داده است. به نوشته رویترز، توافق اخیر اوپک برای کاهش تولید از سال ۲۰۰۸ تاکنون سابقه نداشته است. اینکه عربستان سعودی این کاهش را پذیرفت رویدادی بزرگ بود، زیرا از خواسته خود در زمینه لزوم کاهش تولید مهم‌ترین رقیبش، ایران، عقب‌نشینی

توافق نفتی در وین؛ یک توافق و چند روایت

کرده است.

اما در روایت بلومبرگ طرفین تماس‌های تلفنی متفاوت‌اند. تماس تلفنی بین خالد الفالح و الکساندر نواک، وزرای انرژی عربستان سعودی و روسیه، در ساعت دو نیمه‌شب ۲۹ نوامبر (یک روز پیش از نشست اوپک) شرایط را برای توافق اوپک مهیا می‌کند. در این تماس تلفنی روسیه، کاهش تولید را می‌پذیرد و عربستان هم می‌پذیرد در نشست چهارشنبه به اعضای سازمان اوپک «فشار» بیاورد تا کاهش حجم درخورمل‌حظ‌های از تولید نفت را بپذیرند. به این ترتیب در ساعت پنج عصر چهارشنبه ۳۰ نوامبر به وقت وین، توافق اعلام می‌شود.

روایت سوم، روایت تلاش‌های وزرای انرژی الجزایر و وزیر نفت ونزوئلاست. نورالدین بوطرفه، وزیر انرژی الجزایر، شنبه هفته پیش به تهران آمد و پیشنهاد خود را به زنگنه ارائه داد. وی به همراه وزیر نفت الجزایر درحالی‌که اوپکی‌ها نشست خود با روس‌ها را لغو کرده بودند، به روسیه رفتند و با وزیر انرژی روسیه مذاکره کردند. طبق این روایت، تلاش‌های آنها بود که روس‌ها را مجاب کرد در آخرین لحظات «دبه» نکنند و کاهش تولید را بپذیرند. از طرف دیگر، طبق این روایت، دیپلماسی فشرده و طاقت‌فرسای این دو بود که ایران را آماده توافق کرد.

خبرگزاری بلومبرگ، توافق اوپک و همچنین درخواست از کشورهای غیرعضو اوپک برای کاهش ۶۰۰ هزاربشکه‌ای مجموع تولیدات خود، بهای نفت خام برنت را با ۷.۸ درصد افزایش، به ۵۰دلارو سه سنت در هر بشکه در بازار لندن رساند. به نوشته بلومبرگ، پس از هفته‌ها گفت‌وگوی جدی و سخت، دسته‌بندی‌ها میان تولیدکنندگان بزرگ اوپک به افزایش قدرت ایران میان اعضای برتر این سازمان منجر شد. به این کشور اجازه داده شد تولید خود را تا سطح ۳.۸ میلیون بشکه در روز افزایش دهد. این برای کشوری که به دنبال بهبود جایگاهش پس از برداشته‌شدن تحریم‌هاست، یک پیروزی به شمار می‌رود زیرا پیش از این عربستان سعودی به چنین گزینه‌هایی رضایت نمی‌داد. همچنین بلومبرگ نوشت: تأثیر کاهش تولید بر بازار جهانی انرژی آنی بود اما پایداری افزایش قیمت جهانی نفت بستگی به میزان تعهد اعضای اوپک به توافق به‌دست‌آمده دارد و این چیزی است که قبلاً آنها خود را به آن مقید دانسته‌اند.

روزنامه فاینشالتایمز نوشت: سهمیه همه کشورها کاهش یافت اما سهمیه ایران ۹۰۰ هزار بشکه در روز افزایش پیدا کرد. این روزنامه افزود این افزایش تولید برای ایران، به علت اختلاف میان تخمین اوپک از تولید ایران و مدعای تهران در این زمینه است. روزنامه گاردین نیز با انتشار سندی میزان سهمیه توافق‌شده کشورها از کل کاهش نفت اوپک را اعلام کرد. سهمیه عربستان با کاهش ۴۸۶ هزاربشکه‌ای در روز به رقم ۱۰میلیون و ۵۸ هزار بشکه کاهش خواهد یافت؛ در حالی که سهمیه تولید امارات با کاهش ۱۳۹ هزاربشکه‌ای در روز به رقم دومیلیون و ۸۷۴ هزار بشکه می‌رسد. عراق با کاهش ۲۱۰ هزاربشکه‌ای

تولید در روز، سهمیه خود را به رقم چهارمیلیون و ۳۵۱ هزار بشکه کاهش خواهد داد و سهمیه ونزوئلا با کاهش ۹۵ هزار بشکه در روز به رقم یک‌میلیون و ۹۷۲ هزار بشکه کاهش خواهد یافت. فقط به ایران اجازه داده شده تولید روزانه نفت خود را ۹۰ هزار بشکه در روز افزایش دهد.

رسانه‌های عربی نیز در تحلیل‌های خود از پیروزی ایران در نشست اوپک سخن گفتند. روزنامه الرای کویت با اشاره به نتایج نشست اخیر اوپک در وین، تأکید کرد: جمهوری اسلامی ایران در این نشست مزه پیروزی را چشید. حاصل نتیجه رایزنی‌های اعضای اوپک به گونه‌ای شد که کشورهای عربی حوزه خلیج‌فارس باید تولید نفت خود را کاهش دهند اما طرف ایرانی حجم تولید خود را افزایش خواهد داد. شبکه خبری الجزیره قطر نیز با اشاره به اینکه ایران تنها کشوری است که تولید نفتش را افزایش خواهد داد درباره تصمیم اخیر اوپک، نوشت: باین‌حال، به ایران اجازه داده شده سقف تولیدات نفتی خود را روزانه تا سه‌میلیون و ۸۰۰ هزار بشکه در روز افزایش دهد.

ارزانی

از نیمه دوم سال ۲۰۱۴، تاکنون دوران دشواری برای اوپک بوده است. در این مدت، با شکست راهبرد پیشین اوپک برای بالا نگه‌داشتن قیمت‌های نفت در بازارهای جهانی، عرضه نفت افزایش درخورتوجهی یافت و رشد تقاضا به دلایل متفاوت چندان بالا نبود. بدین‌ترتیب کارتل اوپک پس از چهار دهه فعالیت در یک دوره‌ای تاریخی قرار گرفته بود: حفظ سهم بازار یا حفظ قیمت نفت. به خاطر بیاوریم در سال ۲۰۰۸، اوپک در تصمیمی غیرمنتظره با کاهش ۴.۲ میلیون‌بشکه‌ای خود، توانست قیمت نفت را برای یک دوره درازمدت در قیمت‌های بالای صد دلار حفظ کند. کارشناسان معتقدند در دوره‌های که رشد تقاضای

نفت اندک و درعین‌حال، شیب افزایش عرضه آن، صعودی است، هرگونه اقدام اوپک در جهت بالانگاه‌داشتن قیمت نفت می‌تواند ریسک کاهش سهم بازار را برای آنان پدید آورد و چراغ‌سبز خریداران را به بازیگران جدید بازار تسریع کند. سال‌ها پیش، یکی از مقامات عربستان سعودی، اوپک را به جای کیسه‌ای تشبیه کرده بود، چراکه فقط در آب داغ، چای کیسه‌ای بهترین نتیجه را داراست و اینک به نظر می‌رسد با پشت‌سرگذاشتن دوره کاهش قیمت‌ها، اوپک تصمیم بزرگی را برای بقا در بازارهای انرژی، اتخاذ کرده است.

تحلیلگران بازار به نکات دیگری نیز اشاره می‌کنند که نباید آنها را نادیده گرفت. برای مثال، کاهش قیمت

نفت به منزله خروج تدریجی تولیدکنندگان نفت‌های فشرده و ماسه‌ای آمریکای شمالی از بازار و کاهش پنج میلیون‌بشکه‌ای تولید آنها خواهد بود؛ اتفاقی که بیش از هر چیز منجر به افزایش مجدد تقاضا برای نفت اوپک که هزینه تمام‌شده آن اندک است، خواهد شد. همچنین در قیمت‌های پایین، تقاضای نفت

افزایش می‌یابد.

رهبران اوپک باید میان دو راهبرد فروش هر بشکه نفت به بالاترین قیمت ممکن با حفظ سهم بازار در درازمدت، دومی را برگزینند. تردیدی وجود ندارد در بازگشت قیمت نفت به سطحی بالاتر از صد دلار، خیلی زود انقلابی جدید در منابع غیرمتعارف و به‌ویژه در چین، روسیه و لهستان روی خواهد داد. به‌این‌ترتیب، اگر رهبران اوپک خواهان حضور درازمدت در بازار جهانی انرژی هستند، باید به قیمت‌های عادلانه و راهبردی برد- برد تن دهند. همه ما می‌دانیم رهبران اوپک تاکنون کمتر تمایلی به پذیرش قواعد بازی داشته و در اکثر موارد، شرایط خود را به بازار دیکته کرده‌اند. اما هم‌اکنون بازار، قواعد

خود را به آنان دیکته کرد. به نظر می‌رسد تفاوت قیمت‌های قبلی و کنونی نفت به اقتصاد کشورهای مصرف‌کننده سرازیر خواهد شد و این پول هنگفت می‌تواند با تحریک اقتصاد داخلی این کشورها، میلیون‌ها شغل جدید ایجاد کند. کشورهای خاورمیانه از کمترین قیمت تمام‌شده تولید نفت در دنیا برخوردارند و با قیمت‌های حدود ۶۰ دلار کنونی نیز تولید برای آنها اقتصادی است، اما اقتصادهای وابسته به فروش نفت آنها با کسری بوده‌جه زیادی روبرو خواهد شد. اکثر این کشورها توانسته‌اند در کاهش وابستگی تمام‌عیار خود به صادرات نفت موفقیتی به دست آورند. رفاه کنونی ساکنان این کشورها و تداوم دولت‌های آنان نیز فقط با

قیمت‌های بالای نفت، تداوم خواهد یافت.

پس از برجام بیژن نامدارزنگنه دومین وزیر ایرانی بود که فضای بین‌المللی را وادار به عقب‌نشینی و پذیرفتن شرایط کشورمان کرد. درست هم‌زمان با مذاکرات ژنو و نهایی‌شدن توافق برجام، عربستان از دو جهت نگران بود؛ توافق ایران با کشورهای غربی بر سر موضوع هسته‌ای که می‌توانست گرانگاه تجاری و سیاسی منطقه را جابه‌جا کند. از سویی و بازگشت ایران به بازار جهانی نفت که به معنای کاهش سهم دیگر تولیدکنندگان بزرگ به‌ویژه عربستان بود، از سوی دیگر نگرانی‌های عربستان چندان هم بیراه نبود، چراکه ایران در کمتر از یک سال از توافق ژنو نه‌فقط توانست جایگاه سهمی خود را میان تولیدکنندگان اوپک بازپس گیرد، بلکه در تولید نفت و گاز نیز شاهد رشد بود. زنگنه با تعیین استراتژی هوشمندانه‌ای این تلاش‌ها را نه‌فقط خنثی، بلکه به سمت‌وسویی برد که عربستان خود دست‌به‌دامن کشورهای عضو اوپک شد تا از افزایش کسر بودجه خود جلوگیری کند. مصروری بر آنچه زنگنه در این مدت برای وادارکردن عربستان به پذیرش حق ایران در بازار نفت انجام داد، نشان می‌دهد تمرکز استراتژی وی بر خریدن زمان بود. زنگنه به‌خوبی می‌دانست نباید هیچ جمله‌ای برای توافق داشته باشد. هر روز که می‌گذشت توان تولید ایران بیشتر و زبان عربستان و دیگر هم‌پیمانانش هم بیشتر می‌شد. زنگنه پیش از وزیر مفت‌فروش عربستان به بذرش حق ایران در بازار نفت انجام داد، صادرات نفت را دنبال خواهد کرد.

بیژن نامدارزنگنه را باید تنها وزیر دولت حسن روحانی دانست که هم پیش و هم پس از برجام، از فرصت‌ها و تهدیدها نهایت بهره را برد و درنهایت هفته گذشته نتیجه دیپلماسی نفتی‌اش را رونمایی کرد و به منتقدانش که روزی او را وزیر مفت‌فروش نامیده بودند، پاسخی سخت داد. ولی هم‌اینک موقع تحسین اوست.

البته یکی از مسائلی که در نتیجه اجرای برجام رخ می‌دهد، این است که ایران می‌تواند مانند گذشته در اوپک از وزنه بیشتری برخوردار شود، ولی عربستان و جبهه طرفدار او در اوپک مانع این امر نبودند. اما مهم‌ترین عامل مؤثر بر بازار را باید بازگشت ایران به باشگاه صادرکنندگان نفت اوپک دانست. ایرانی‌ها با دارابودن بیش از ۴۰ میلیون بشکه نفت ذخیره‌شده روی نفتکش‌های ملکی و اجاره‌ای، یک عامل بالقوه تأثیرگذار بر بازار به شمار می‌روند. پد اوپک قدرت در دستان کشوری است که دارای بشکه بیشتری باشد یعنی تولید بیشتری داشته باشد و به‌تبع آن، کشورهای صادرکننده نفت به همان درجه ذخیره ارزی‌شان قدرت مانور پیدا می‌کنند. درنتیجه ایران خود را از این قدرت بالقوه محروم نکرد و به طرح فریز نفتی نیپوست، چون می‌بوستن به این طرح مغایر برنامه‌ها و سیاست‌های اعلامی وزارت نفت مبنی بر افزایش تولید و صادرات و به‌نوعی خودتحریمی تلقی می‌شد. با این تفاسیر، ایران از حاضر غیب به حاضر مشهود و تأثیرگذار در بازار جهانی نفت تبدیل شد. با این تغییر در راهبرد اوپک، وداع با عصر نفت ارزان شروع شده است.

توافق اوپک و نگرانی دلواپسان

وجود داشت. ایران بارها اعلام کرده بود تا زمانی که به سطح تولید پیش از تحریم‌ها نرسد، در هیچ طرحی برای فریز نفتی یا توافق افزایش سطح تولید مشارکت نمی‌کند. ماجرا این است در زمانی که ایران تحریم شد، نظام سهمیه‌بندی اوپک که برای هر کشوری سهمیه مشخصی برای تولید در نظر گرفته بود، با اشتباه وزیر نفت دولت قبل لغو و همین امر باعث شد کشورهای عضو اوپک، به‌ویژه عربستان و عراق، با استفاده از کاهش تولید نفت ایران، جای نفت ایران را در بازار پر کنند. پس از توافق هسته‌ای و برجام، بیژن زنگنه، وزیر نفت ایران، اعلام کرد ایران در مدت کوتاهی قصد دارد به تولید نفت پیش از تحریم‌ها بازگردد و این اتفاق در کمتر از یک‌سال گذشته رخ داد. زنگنه بارها اعلام کرده بود کشورهایی که در زمان تحریم ایران، بیش از میزان موردنیاز نفت تولید کرده‌اند باید تولید خود را کاهش دهند و ایران حق دارد تولید خود را به میزان قبل از تحریم‌ها برساند. به‌این‌ترتیب ایران در نشست فوق‌العاده الجزایر به ماه گذشته برگزار شد، حاضر به پذیرش توقف تولید نشد و در نشست اخیر اوپک نیز براساس جدولی که حتی خبرگزاری اصولگرای فارس هم منتشر کرد، ایران تنها کشوری است که حق دارد تولید خود را افزایش دهد. براساس توافق اوپک، همه

حمیدرضا شکوهی؛ توافق اخیر اوپک، نه‌تنها از نظر

صاحب‌نظران و کارشناسان داخلی، بلکه به زعم رسانه‌های خارجی نیز توافقی بود که به سود ایران تمام شد و حتی آن را شکست عربستان ازبازی کردند. اگر بخواییم موضوع را به زبان ساده بیان کنیم، به‌این صورت است: کشورهای عضو اوپک در پی کاهش مداوم قیمت نفت، تصمیم گرفتند تنها راه برای جلوگیری از تداوم روند نزولی قیمت؛ یعنی کاهش عرضه را پیگیری کنند، چراکه میزان عرضه نفت از‌سوی اوپک، بیش از میزان تقاضا در بازار است. هم‌اکنون اوپک ۳۳ میلیون و ۶۰۰هزار بشکه نفت در روز تولید می‌کند که براساس توافق اخیر اوپک، باید یک‌میلیون و ۲۰۰هزار بشکه از تولید نفت خود را کم کند تا بازار به حالت تعادل برسد. البته کاهش تولید نفت اوپک، به‌تنهایی کافی نیست چراکه هم‌اکنون دو کشور غیرعضو اوپک هم تولید نفت بسیار بالایی دارند، به‌طوری‌که روسیه بیش از ۱۱میلیون بشکه و آمریکا حدود ۱۰میلیون بشکه در روز نفت تولید می‌کنند که نقش مهمی در افزایش عرضه نفت به بازار دارند. پیش از توافق اوپک برای کاهش عرضه، رؤسای مجمهور ایران و روسیه تلفنی گفت‌وگو کرده بودند و گویا در آن تماس تلفنی، روسیه اعلام کرده که در صورت توافق اوپک برای کاهش تولید، با این طرح همراهی می‌کند که همین اتفاق هم رخ داد. پس از توافق اوپک برای کاهش تولید نفت، روسیه هم اعلام کرد ۳۰۰هزار بشکه از تولید روزانه نفت خود می‌کاهد که اثر روانی مثبتی بر بازار گذاشت و در نهایت قیمت نفت از روز چهارشنبه که اوپکی‌ها به توافق رسیدند، افزایش یافت. این توافق اوپک، به معنای بازگشت قدرت اوپک و تأثیرگذاری آن در بازار جهانی نفت بود و بسیاری از کارشناسان بین‌المللی، این توافق را به معنای تولد دوباره اوپک توصیف کردند.

اما نکته بعدی، سهم کشورهای عضو در کاهش تولید بود که درباره آن مناقشات فراوانی

^[1] «تاریخ‌ساز» بوده و شرایط رسیدن به توافق را فراهم

^[2] «تاریخ‌ساز» بوده و شرایط رسیدن به توافق را فراهم